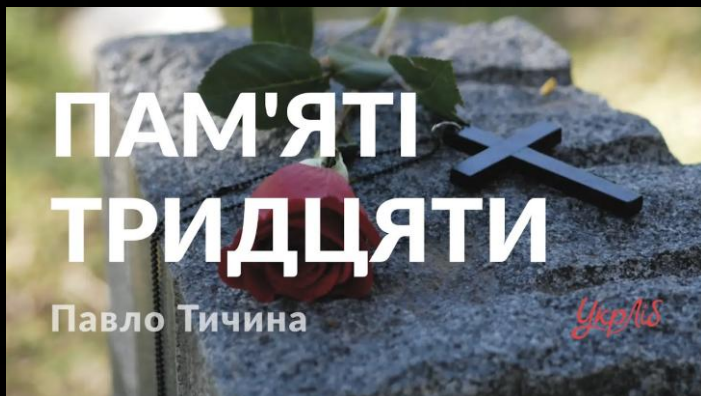


Крути – і сум, і біль, і вічна слава України

Віртуальна виставка



На Аскольдовій Могилі
Поховали їх...
Тридцять мучнів-українців,
Славних, молодих...
На Аскольдовій Могилі
Український цвіт!...
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.
На кого посміла знятись
Зрадника рука?
Квітне сонце, грає вітер
І Дніпро-ріка...
На кого завзявся Каїн?
Боже, покарай!...
Понад все вони любили
Свій коханий край.
Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих...
На Аскольдовій Могилі
Поховали їх...



29 січня виповнюється 105 років від бою між українськими військовими курсантами та військами червоної армії під командуванням капітана Муравйова під Крутами.



29 січня 1918 року на залізничній платформі в Крутах українські вояки і студенти з 16 кулеметами та однією гарматою дали бій росіянам, які мали десятикратну перевагу в живій силі, бронепотягах та артилерії.



Бій під Крутами тривав близько шести годин, у ньому загинули від 70 до 100 бійців з української сторони. Втрати більшовицьких військ тоді сягнули 300 людей. Українці затримали росіян на чотири дні, що дало змогу укласти Берестейський мирний договір.



**ВИПУЩЕНО НА ЗАМОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОМІТЕТУ
ТЕЛЕБАЧЕННЯ ТА РАДІОМОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА
ПРОГРАМОЮ “УКРАЇНСЬКА КНИГА”**



У спогадах учасників бою під Крутами, що відбувся 29 січня 1918 року, роздумах сучасників поетичним і публіцистичним словом на тлі для нас трагічних суспільно-політичних воєнних подій осмислюється героїка подвигу юнаків України в ім'я своєї Вітчизни.

Видання, матеріали якого подаються, як правило, в оригіналі, друковане раніше тільки в еміграції й не скрізь містить повні імена авторів.

Розраховане на українську молодь і всіх тих, хто цікавиться історією національно-визвольної боротьби нашого народу в 1917—1921 роках.

Героїка трагедії Крут [Текст] : [спогади учасників бою під Крутами в січні 1918 році] / [упоряд. В. І. Сергійчук]. – Київ : Україна, 2008. – 461, [3] с. : фотоіл., карти. – Бібліогр.: в підряд. приміт.

**ПЕРШІ КІБОРГИ
105 РОКІВ ВІД БОЮ ПІД КРУТАМИ**

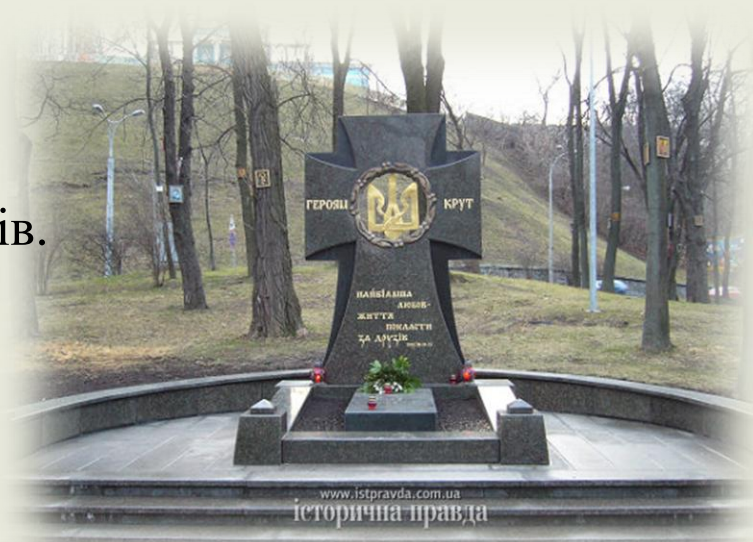


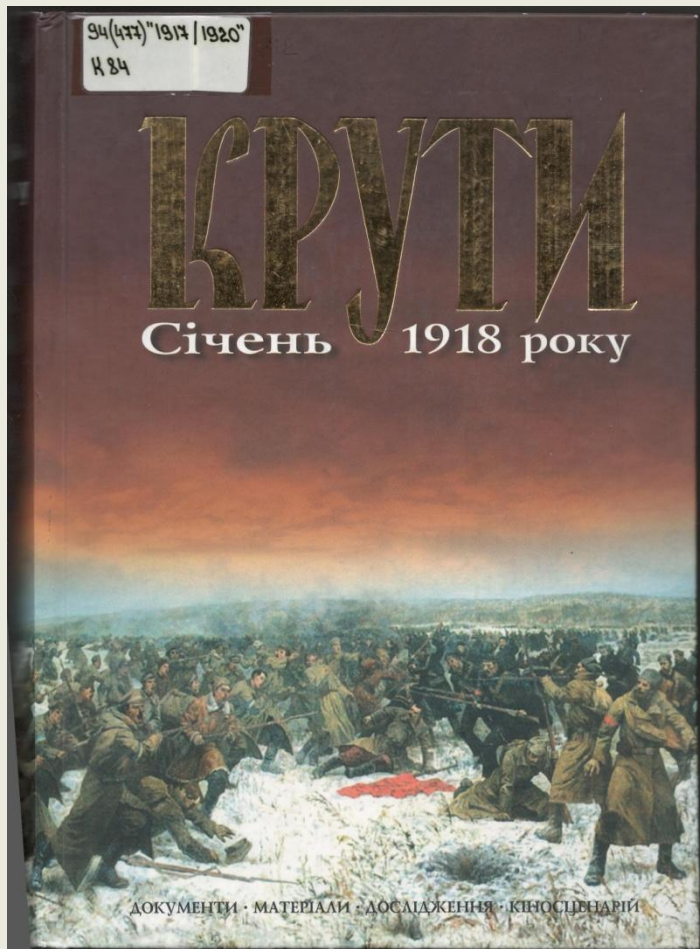
ЗАХИСНИКИ

З українського боку в бою під Крутами брали участь приблизно **600 бійців**:

- 250-400 старшин та курсантів Першої української військової школи ім. Богдана Хмельницького;
- 114-130 добровольців 1-ї сотні Куреня студентів Січових Стрільців (студенти університету св. Володимира, учні гідротехнічної школи, учні лікарської школи тощо);
- 60 вояків Куреня смерті;
- 80 бійців чернігівського вільного козацтва;
- кавалерійський загін.

Їм протистояли шість-сім тисяч більшовиків.





До книги увійшли невідомі і маловідомі документи, матеріали, свідчення, спогади учасників бою під Крутами 29 січня 1918 року. Зміст архівних матеріалів підсилюють статті і виступи С. Єфремова, Д. Дорошенка, М. Грушевського, Є. Маланюка, Людмили Старицької-Черняхівської та інших видатних особистостей доби Української революції 1917—1921 рр.

Збірник упорядковано у хронологічному порядку, починаючи з кінця 1917 р. по 2008 р. Завершує видання кіносценарій "Крути".

Адресується дослідникам, викладачам вищих навчальних закладів, учителям шкіл, студентам, широкому колу читачів.

Крути. Січень 1918 року [Текст] : документи, матеріали, дослідження, кіносценарій / Історико-культурологічне товариство " Герої Крут" ; упоряд. Я. Гаврилюк ; [редкол.: С. І. Білокінь (голова), В. С. Брюховецький, Я. Д. Гаврилюк [та ін.]. – Київ : Просвіта, 2008. – 839, [1] с. : іл. – Бібліогр.: с. 819–830 та підряд. приміт.

Євген Маланюк
Ода до прийдешнього



Дні твої скалічено криваво,
За туманом мерехтить мета...
Так обридла підозріла слава,
Так гнобить нещадна самота.

Вію псом на мертвім полі бою,
Стережу сей попіл і кістки, —
Знаю, Бог розсудить нас з Тобою:
Сходять зерна, пружаться ростки.

Під морозним вітром — біла тризна,
Сніг спіпить, вирує рівнина, —
То встає озимина залізна,
Крізь крижаний сніг — озимина.

Бачу їх — високих і русявих,
Зовсім інших, не таких, як ми, —
Пристрасників висоти і слави,
Ненавсників тюрми і тьми.

І коли доба металним словом
Збудить в серці переможний ямб,
Присуд Божий в даль Твою громово
Ознаймить гарматний дифирамб.



Ось їх тисли руки, ясні лица,
Голос неблаганний, як наказ,
В гострім взорі зимно-синя криця —
Вірний щит від болю і образ.

Спадкоємці бою, бурі діти!
Загремиць ще раз така пора —
Сміливо могили перейдіте,
Коли треба — розтопчіть наш прах.

Щоб без вшанувань, без академіч
Кров жадала неминучих кар,
Криця зустрічала серця кремень,
Викресала іскрами удар!

Щоб тверезі зимно-сині очі
Загорались, гострі і палкі,
Лиш тоді, як обрій зарокоче,
Боем зустрічаючи полки.

УКАЗ
ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
№1014

Про відзначення 90-ї річниці подвигу Героїв Крут

У зв'язку з 90-ю річницею подвигу Героїв Крут та з метою вшанування пам'яті українських юнаків, що полягли у бою під Крутами у січні 1918 року, і належного висвітлення цієї події в історії України постановляю:

1. Кабінету Міністрів України розробити та затвердити план заходів у зв'язку з 90-ю річницею подвигу Героїв Крут, передбачивши, зокрема:

проведення заходів із вшанування пам'яті Героїв Крут, зокрема покладення квітів до їх могил, інших пам'ятних місць, пов'язаних із цією подією та її героями, а також до пам'ятних знаків борцям за незалежність України доби Української революції 1917–1921 років;

організацію експозицій та виставок, присвячених подвигу патріотів; проведення тематичних вечорів, конференцій, інших виховних заходів у вищих, у тому числі військових, навчальних закладах, а також уроків патріотизму у загальноосвітніх навчальних закладах;

видання наукових праць, збірників документів та матеріалів з історії Української революції 1917–1921 років, пов'язаних, зокрема, з подіями біля станції Крути у січні 1918 року;

створення художнього фільму, присвяченого Героям Крут та подіям доби Української революції 1917–1921 років;

забезпечення фінансування передбачених цим Указом заходів.

2. Кабінету Міністрів України, Київській міській державній адміністрації забезпечити спорудження на Аскольдовій могилі у місті Києві пам'ятника Героям Крут, а також благоустрій прилеглої території.

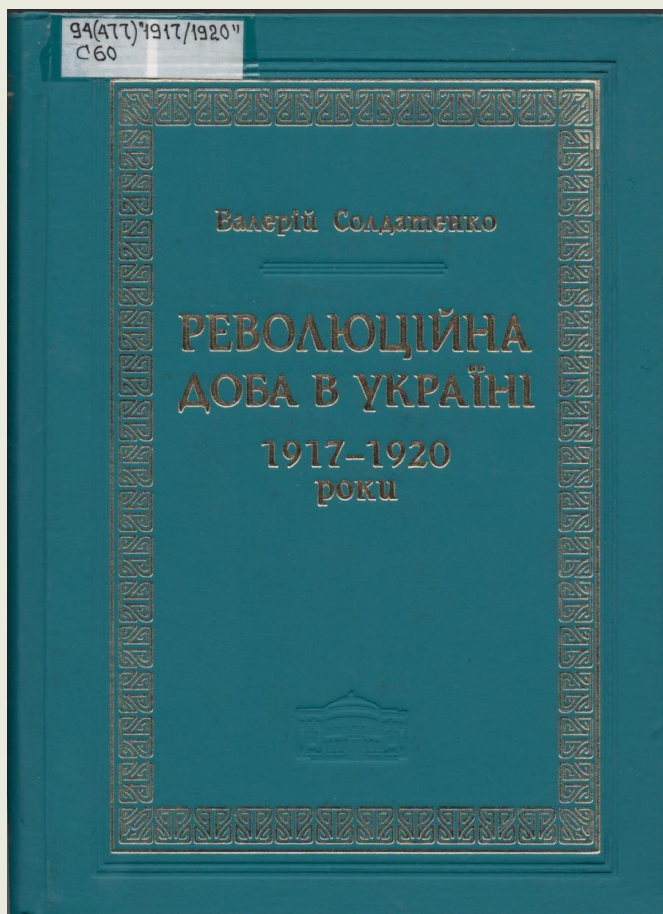
3. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям затвердити плани заходів із вшанування пам'яті Героїв Крут та забезпечити їх виконання, вжити додаткових заходів щодо впорядкування пам'ятників та місць поховань осіб, що загинули у боротьбі за свободу і незалежність України.

4. Державному комітету телебачення та радіомовлення України забезпечити широке висвітлення заходів щодо вшанування пам'яті Героїв Крут, організувати цикли тематичних радіо- та телепередач, виступи у засобах масової інформації вчених, політичних та громадських діячів.

Президент України

Віктор Ющенко

25 жовтня 2007 року



Солдатенко, В. Ф.

Революційна доба в Україні (1917-1920 роки) [Текст] = V. Soldatenko. Revolutionary period in Ukraine (1917-1920) : логіка пізнання, історичні епізоди, ключові постатті / Валерій Солдатенко. – Київ : Парламентське видавництво, 2011. – 565, [3] с. : портр. – Бібліогр.: в підряд. примітках. – До 65-річчя автора. Текст парал.: укр., рос., англ.

БІЙ ПІД КРУТАМИ: ІСТОРІЯ І КОН'ЮНКТУРА*

Більше дев'яти десятиліть точаться гострі дискусії навколо історичного епізоду, що стався на маловідомій залізничній станції 16 (29) січня 1918 р. З часом у сприйнятті події дивовижно переплелися в тугой вузол життява істина та її карколомна трансформація на догоду політичній кон'юктурі. Спробуємо розв'язати цей вузол.

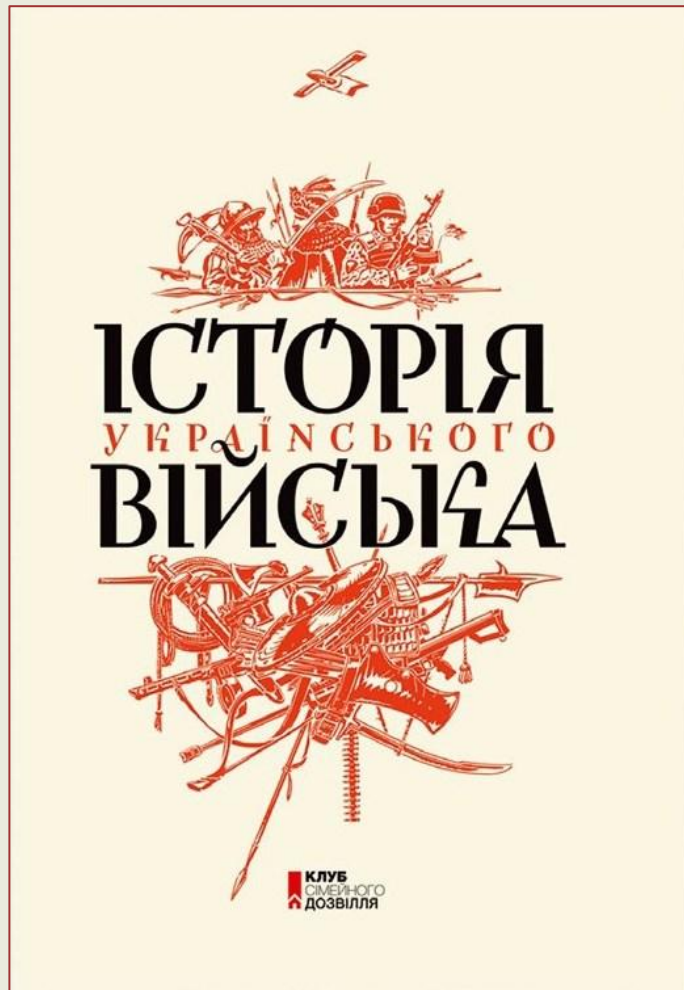
Ні IV Універсал, ні прийняття соціалістичних законів не вплинуло на більшовиків, на їх прагнення довершити розпочату справу, знищити Центральну Раду. Наступ радянських військ продовжувався. Спинити його було зовсім не під силу. Точніше — таких сил не було, нічим було чинити спротив.

Відчайдушну спробу не стільки врятувати Українську революцію, Українську Народну Республіку, скільки, мабуть, відстояти їх честь спромоглася лише невелика група патріотично налаштованої молоді.

З початком наступу на Київ червоних, в умовах загальної розгубленості, навіть суттільної паніки здатними на самовідданий порух виявилися передусім студенти й гімназисти. Уже 5 січня 1918 р., тобто у день здачі Полтави, на зборах студентів молодших курсів Київського університету Св. Володимира і ново-заснованого Українського народного університету, скликаного за ініціативою студентів-галичан, було ухвалено приступити до створення студентського куреня Січових стрільців для участі в боротьбі проти радянських військ. До формування «під загрозою бойкоту й виключення з української студентської сім'ї мали вступити всі студенти-українці»¹. Окрім студентів до складу куреня було залучено учнів двох старших класів 2-ї української ім. Кирило-Мефодіївського братства гімназії. Загалом записалося близько 200 осіб (одна сотня потім брала участь у боях в Києві, тобто, не залишала міста). Військові власті в якості командира призначили старшину (сотника) Омельченка, який на той час був зарахований студентом Українського народного університету, й виділили для бранців приміщення Костянтинівського кон'єрського училища.

Вище державне керівництво, безперечно, було добре поінформоване про патріотичний порух молоді й, навіть, морально, та й ідейно, підтримало його. Так 11 січня 1918 р. «Нова Рада» — газета українських соціалістів-федералістів, вильової фракції у Центральній Раді — опублікувала звернення «До українського студентства», підписане українською фракцією центру Університету

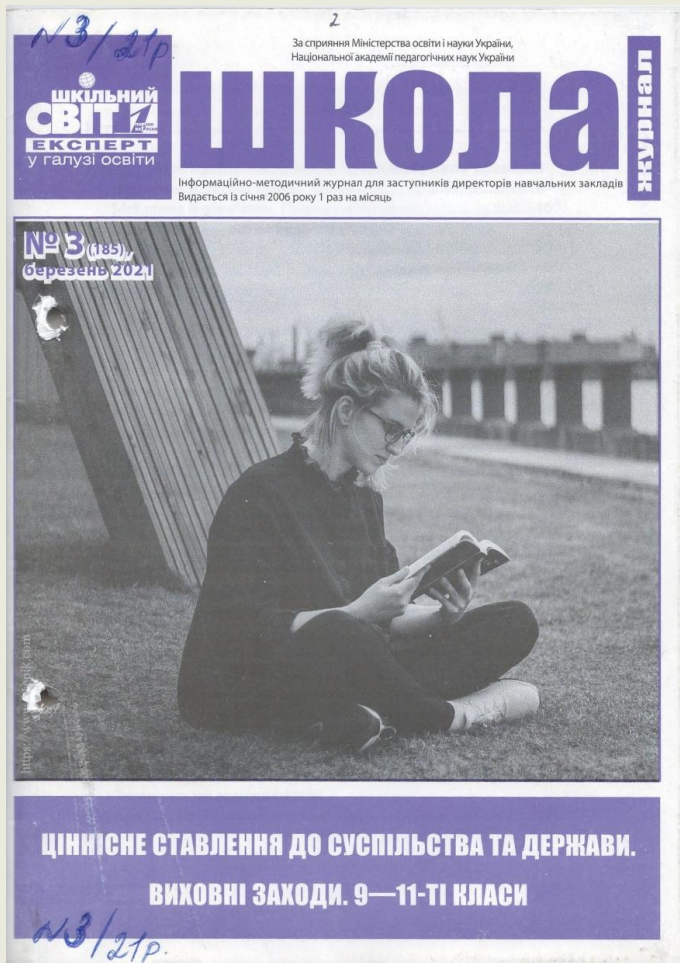
* Різні варіанти публікацій автора з проблеми в акумульованому вигляді подано в книзі «Україна в революційну добу: Історичні есе-хроніки. У 4-х т.: Т. II. — Рік 1918» (К., 2009. — С. 35–46).



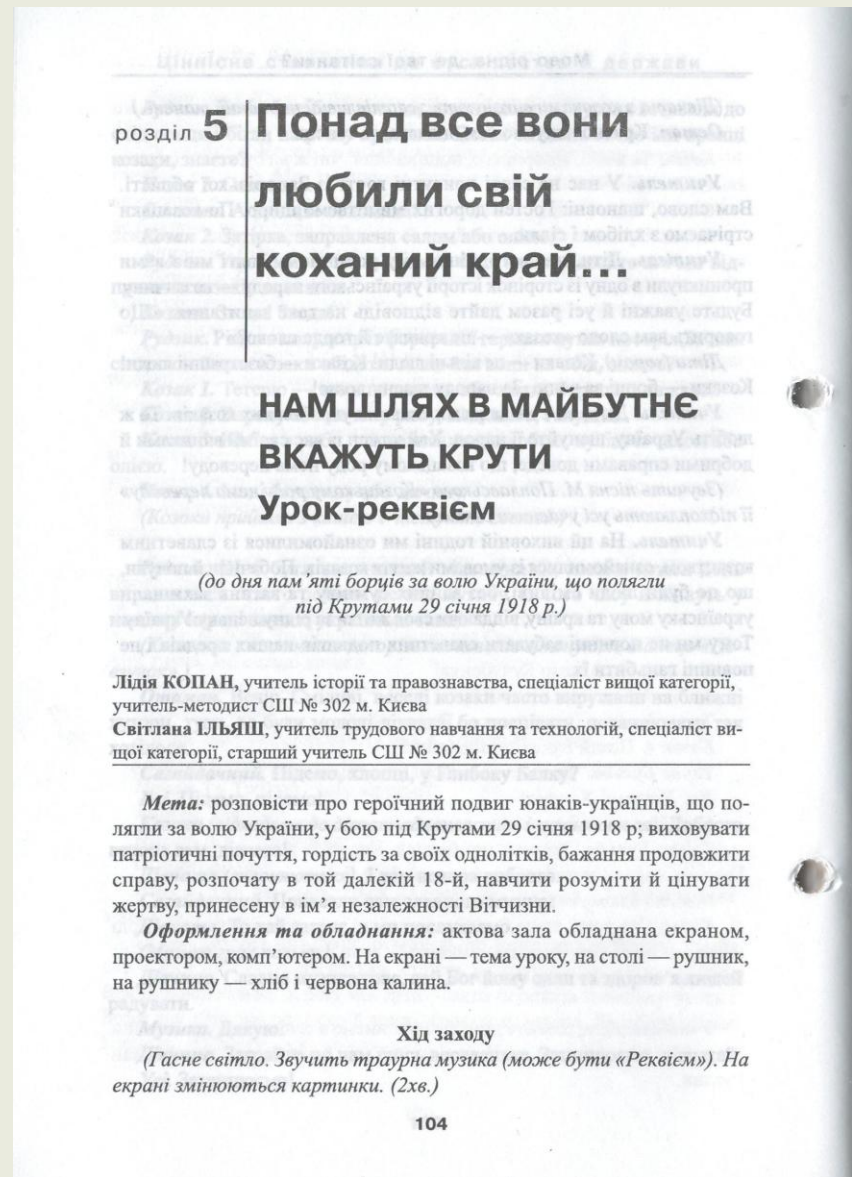
Перший за останні 80 років системний науково-популярний виклад історії українського війська від трипільських воєн до незалежної України, від войовничих готів і гунів до звитязних оборонців Донецького аеропорту.

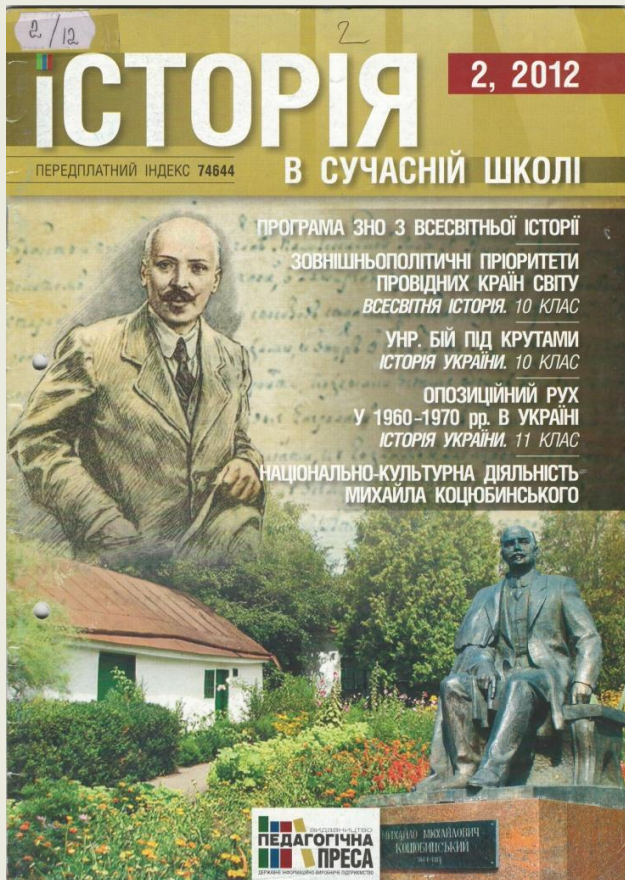
Історичні нариси про становлення українського війська від видатних істориків-науковців та викладачів провідних університетів України.

Історія українського війська [Текст] / М. Відейко, А. Галушка, В. Лободаєв [та ін.] ; [керівник проекту К. Галушко ; під заг. ред. В. Павлова ; художник О. Ком'яхов]. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 414, [2] с. : іл. – Бібліогр.: в підряд. приміт. – Авт. зазначено на звороті тит. арк.



Копан, Л. Нам шлях в майбутнє вкажуть Крути [Текст] : урок-реквієм (до дня пам'яті борців за волю України, що полягли під Крутами 29 січня 1918 р.) / Лідія Копан, Світлана Ільяш // Школа. – 2021. – № 3. – С. 104–110.





Пастушенко, Р. Урок на тему "Українська Народна Республіка. Бій під Крутами" [Текст] : історія україни. 10 клас / Роман Пастушенко // Історія в сучасній школі. – 2012. – № 2. – С. 15–21.

МЕТОДИКА, ПРАКТИКА, ДОСВІД

Урок на тему «Українська Народна Республіка. Бій під Крутами» Історія України. 10 клас

Роман ПАСТУШЕНКО, методист Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Навчальні цілі:

- ознайомити учнів із хронологічними межами, основним подіями та наслідками першої війни Радянської Росії з УНР;
- ознайомити з датою та результатами бою під Крутами;
- розкрити основний зміст Четвертого універсалу УЦР;
- дати обґрунтовану оцінку політиці УЦР з питань оборони Української держави та політичної позиції більшовиків щодо українського питання;
- встановити історичне значення вчинку студентів, гімназистів та військових курсантів під командуванням сотника Омеляченка 16 січня 1918 року.

Обладнання:
— підручник для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. 10 клас. рівень стандарту (О. В. Пісем, О. О. Мартинюк);

- витяги з документів та мистецькі твори;
- карта «Українська революція та боротьба за збереження державної незалежності України (1917–1921 рр.)»;
- схема битви під Крутами;
- фото пам'ятника героям Крут.

План теми

1. Війна Радянської Росії з УНР: перебіг та результати. IV Універсал УЦР.
2. Позиція більшовиків щодо українського питання.
3. Політика УЦР у сфері національної безпеки та оборони.
4. Бій під Крутами.
5. Учинок української молоді під Крутами: погляд науковців і митців.

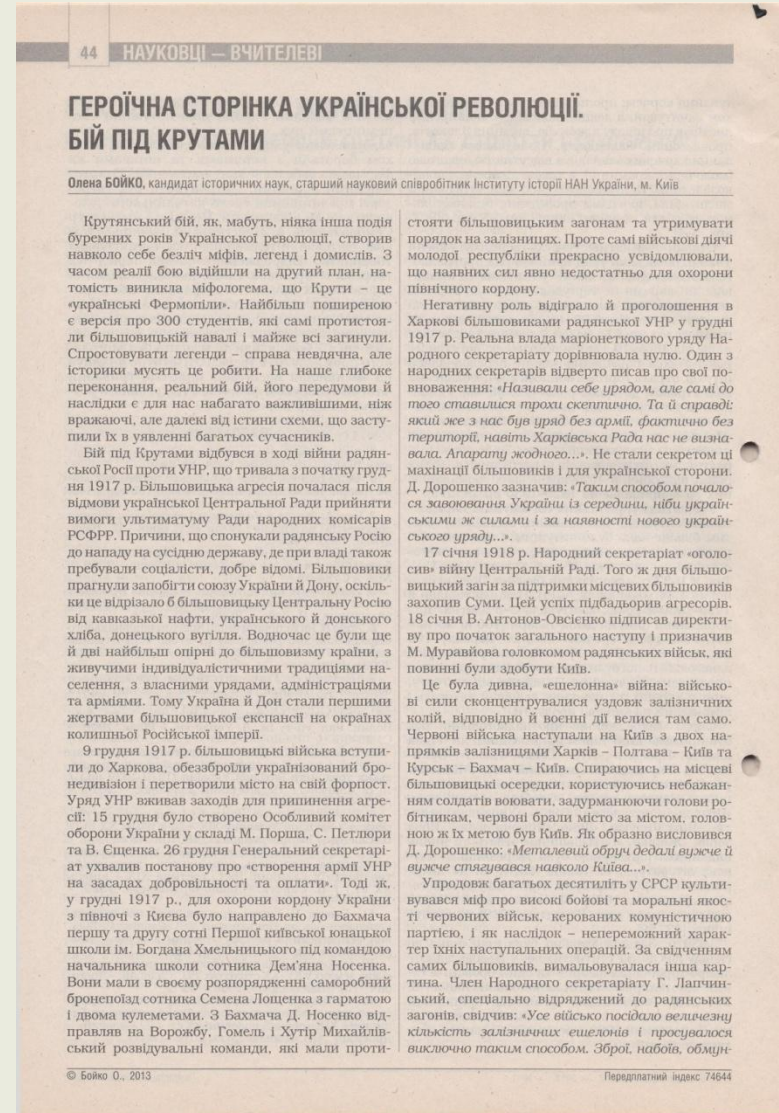
Хід уроку

Навчальні ситуації та час їх тривання	Дії учнів	Дії учителя
Мотивування навчальної діяльності (1–2 хв)	Слухають вступне слово вчителя	Виголошує вступне слово (див. вступне слово учителя; рекомендації)
Вивчення нового матеріалу (8–10 хв)	Складають опорну схему «Війна Радянської Росії та УНР (6 грудня 1917 – 3 березня 1918 року)»	Коротко викладає перебіг війни Радянської Росії з УНР та її результати, показуючи на карті шлях просування на Київ військ Радянської Росії і загонів Червоної гвардії та місцезнаходження станції «Крути»
Вивчення нового матеріалу (7–8 хв)	Працюють у групах, виконуючи завдання	Дас кожній групі учнів завдання оцінити позиції більшовиків щодо українського питання та політики УЦР у сфері національної безпеки й оборони (див. завдання для груп).
Закріплення (4–6 хв)	Представляють результати роботи	Дас поради щодо організації роботи та навідні запитання. Обмірковує і коментує вислути учнів
Вивчення нового матеріалу (3–5 хв)	Слухають виступ учня на тему «Бій під Крутами», ставлять йому запитання	Слухає виступ учня на тему «Бій під Крутами», ставить запитання
Мотивування навчальної діяльності учнів та вивчення нового матеріалу (13–15 хв)	Повідомляють знайдені в наукових, науково-популярних та художніх творах оцінки бою під Крутами та подій, що пов'язані з цим боєм. Зачитують напам'ять вірші. Слухають повідомлення товаришів про знайдені ними оцінки бою під Крутами та пов'язаних із цим боєм подій, відбирають та записують на чорновикі факти та судження	Ставить перед групами проблемне завдання (завдання 1) Слухає повідомлення учнів про знайдені ними в наукових, науково-популярних або художніх творах оцінки бою під Крутами та пов'язаних із цим боєм подій
Вивчення нового матеріалу та його закріплення (15 хв)	Працюють у групах над проблемним завданням, заповнюючи таблицю «Вчинок української молоді під Крутами: оцінки і аргументи» (табл. 1)	Пропонує в процесі обговорення проблемного завдання заповнити таблицю «Вчинок української молоді під Крутами: оцінки і аргументи» (табл. 1)

© Пастушенко Р., 2012

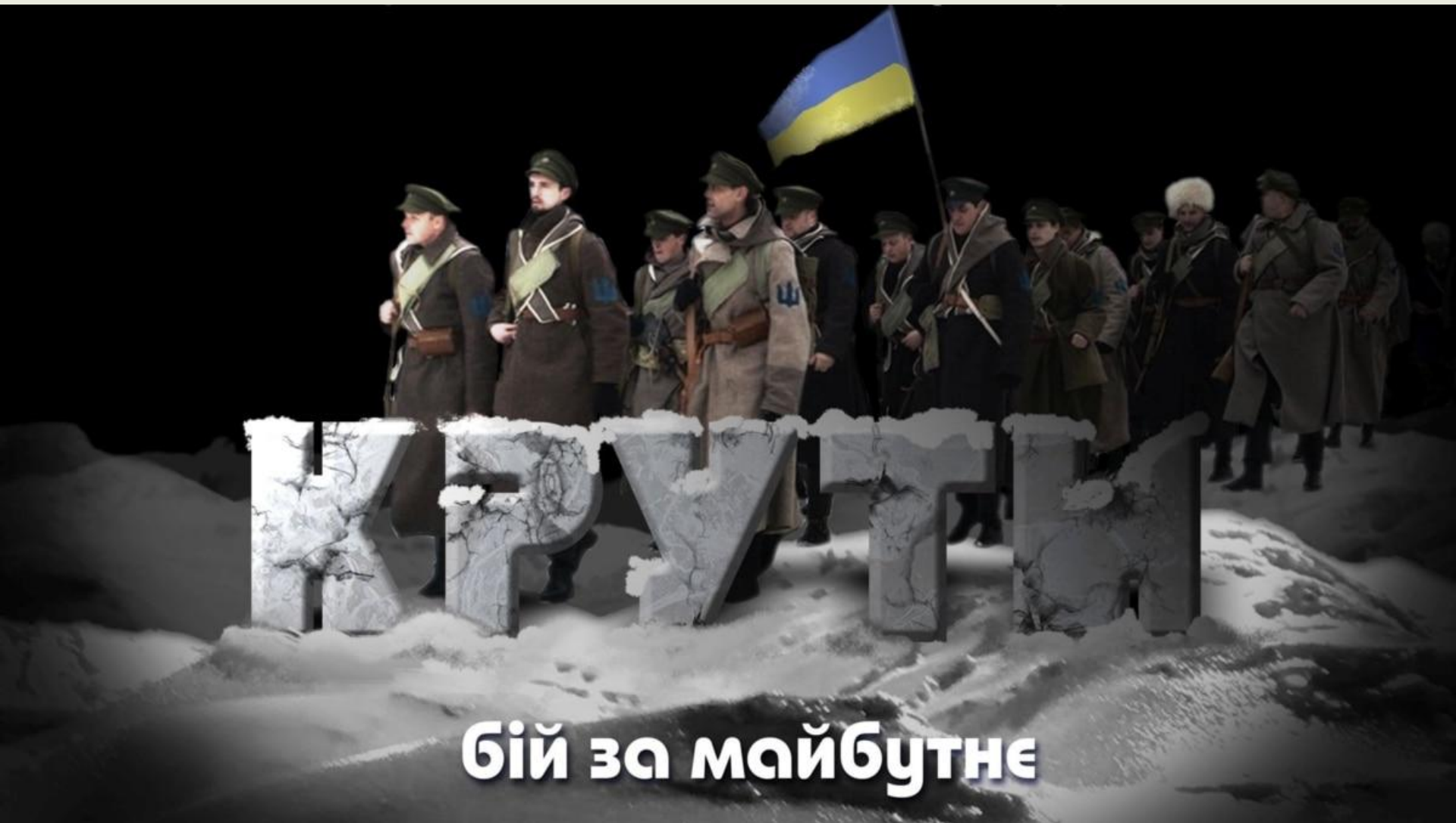


Бойко, О. Героїчна сторінка Української революції. Бій під Крутами [Текст] / Олена Бойко // Історія в сучасній школі. – 2013. – № 1. – С. 44–47.



Важливі акценти:

- бій під Крутами став успішною оборонною операцією з переважаючими силами ворога, наступ якого зупинив на декілька днів. Це дало змогу представникам Української Народної Республіки підписати Брестський мирний договір із країнами Четверного союзу;
- Брестський мир означав визнання самостійної Української Народної Республіки суб'єктом міжнародних відносин;
- незалежність Української Народної Республіки довелося захищати від російської військової агресії, ворогові протистояли молоді добровольці;
- згодом українські війська за підтримки німецьких та австро-угорських (відповідно до Брестського договору) звільнили від більшовиків практично всю Україну;
- події Української революції засвідчили: державність без армії неможлива;
- сміливість та жертвність учасників бою зробила їх прикладом для майбутніх поколінь захисників України. З ними порівнюють захисників Донецького аеропорту в теперішній російсько-українській війні. Тому Героїв Крут називають першими кіборгами.



Бій за майбутнє